

Я. Ю. Максак, Я. В. Євтушенко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

СПОРТИВНИЙ, РЕКРЕАЦІЙНИЙ, ПРИГОДНИЦЬКИЙ, ЕКСТРИМАЛЬНИЙ ТУРИЗМ ДЛЯ РІЗНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ

У науковій роботі окреслено різні види туризму та їхні особливості. Визначено, які аспекти забезпечать доступ різним верствам населення для заняття спортивним, рекреаційним, екстримальним та пригодницьким туризмом. Проаналізовано специфіку кожного виду туризму і визначено ті групи населення, для яких він підходить.

Ключові слова: *види туризму, туризм, спортивний, рекреаційний, пригодницький, екстримальний туризм.*

Different types of tourism and their features are outlined in the article. It has been determined which aspects will provide access to different segments of the population for sports, recreation, extreme and adventure tourism. The specifics of each type of tourism were analyzed and those population groups for which it is suitable were determined.

Keywords: *types of tourism, tourism, sports, recreation, adventure, extreme tourism.*

У ХХІ столітті важлива роль відводиться туризму, який є видом активного відпочинку, пізнання культури і природних об'єктів, оздоровлення людей. Дана сфера активно розвивається, видозмінюється у процесі глобалізації, адже сьогодні є багато типів туризму, які дозволяють особі обрати конкретну діяльність відповідно до індивідуальних особливостей та уподобань. Люди все частіше прагнуть подорожувати з метою оздоровлення, підтримання фізичної форми, споглядання мальовничих пейзажів тощо.

Зокрема, на сьогоднішній день активно розвиваються різні види туризму, серед яких спортивний, рекреаційний, екстримальний та пригодницький, кожен із яких та свою специфіку. Крім цього, вони мають відмінності щодо рівня активності, вимог щодо фізичної підготовки людини, туристичної мети тощо. Тим не менш, кожен із цих типів туризму є важливим у тому аспекті, що вони здатні забезпечувати активну спортивну діяльність та допомагають особі підтримувати здоровий спосіб життя.

Проаналізувавши наукову літературу з цієї теми, варто зазначити, що сучасний стан туризму в Україні, його особливості та перспективи подальшого розвитку проаналізувала І. Писарева, рекреаційний туризм Вінницької області детально дослідив В. Федорченко, специфіку спортивного туризму висвітлив у своїй науковій роботі В. Цибух, сучасні аспекти пригодницького туризму досліджували А. Дмитрук, В. Абрамов, М. Гамкала, В. Кифяк, Ю. Прасул та інші. Одна з головних тем на сьогоднішній день у галузі спортивного, рекреаційного, екстримального та пригодницького туризму є його доступність для різних верств населення. Це означає розуміння та врахування фінансових можливостей, соціального стану та інших факторів, які можуть впливати на здатність людей до подорожей. Зокрема, науковець В. Татарченко здійснив загальний огляд програми соціального туризму, спрямованої на забезпечення доступу до подорожей людям з обмеженими можливостями. Тим не менш, особливості забезпечення спортивного, рекреаційного, пригодницького та екстримального туризму для різних верств населення залишилися поза увагою науковців і потребують детальнішого розгляду, що становить актуальність роботи.

На сьогоднішній день туризм є популярним видом відпочинку серед населення. За статистикою найбільше подорожей здійснюють люди від 16 до 45 років, адже туризм вимагає певної фізичної

підготовки, що впливає на те, що люди старшого та похилого віку, діти не можуть бути задіяні до такої активної діяльності. Крім цього, активне подорожування може бути недоступним для усіх верств через фінансові особливості, адже на сьогоднішній день, туризм – це досить дорогий вид діяльності.

На думку багатьох науковців, спортивний туризм є одним із найпопулярніших видів туризму серед молоді, адже він передбачає заняття активною спортивною діяльністю, що вимагає хорошої фізичної підготовки, регулярних занять спортом тощо. Він сприяє зміцненню здоров'я, покращенню фізичної форми та загальному самопочуттю. Незважаючи на ці переваги, спортивний туризм залишається недоступним для багатьох соціальних груп через фінансові, фізичні та інші обмеження. Існують такі види спортивного туризму: пішохідний, гірський, лижний, водний, велосипедний, вітрильний, автомобільний та мотоциклетний [3, с. 58].

Важливо зазначити, що спортивний туризм цікавить різні верстви населення, що зумовлює виникнення змін у цій галузі. Це означає забезпечення можливості займатися спортивним подорожуванням та активним відпочинком незалежно від віку, фізичної підготовки та інших факторів. Основні принципи та підходи до забезпечення спортивного туризму для різних верств населення включають:

- *Різноманіття видів активностей*: розробка широкого спектру спортивних активностей, які можуть відповідати інтересам та можливостям різних груп людей. Це можуть бути походи, велосипедні тури, водні види спорту, гірські лижі тощо. Важливо враховувати різні рівні складності та інтенсивності, щоб задовольнити потреби різних верств населення. До прикладу, це реалізується у тому, що для людей старшого та похилого віку спортивний туризм забезпечується пішими прогулянками на свідому повітрі, під час яких особи можуть насолодитися красою природи, активно відпочити. Крім цього, для дітей та непідготовлених людей можна розробити спеціальні спрощені програми спортивного туризму, що реалізується у невисокій інтенсивності фізичного навантаження.
- *Забезпечення безпеки та можливість підготовки до здійснення спортивного туризму*: забезпечення безпеки учасників

спортивних турів є важливою складовою. Врахування можливих ризиків, надання необхідних інструкцій та підготовки перед початком активностей є важливими елементами. Також можуть бути розроблені спеціальні програми для навчання та підготовки різних верств населення до спортивних активностей, які включають теоретивні уроки, практичні тренінки тощо. Важливо, щоб людина наочно могла розуміти, що спортивний туризм вимагає певної підготовки, адже він може становити небезпеку для певних вікових категорій людей, осіб з проблемами зі здоров'ям тощо.

- *Доступність*: важливо забезпечити, щоб спортивний туризм був доступним для різних верств населення. У цьому контексті слід створити спеціальні соціальні програми для людей, котрі не мають достатньо коштів для того, щоб активно відпочивати. На мою думку, доцільно організувати туристичні гранти для учнів та студентської молоді, які будуть їх мотивувати до кращого навчання і будуть надаватися у тому випадку, коли молодь буде займати призові місця у різних конкурсах, олімпіадах тощо.
- *Інфраструктура та обладнання*: розвиток та покращення спортивної інфраструктури: майданчики, траси, спортивні комплекси. Це дозволяє забезпечити необхідні умови для здійснення спортивних активностей для людей різних верств населення.
- *Підтримка різних верств населення*: органи влади, туристичні організації, громадські організації та інші зацікавлені сторони можуть сприяти розвитку спортивного туризму для різних верств населення шляхом надання фінансової підтримки, створення сприятливих умов для розвитку, співпраці зі спортивними організаціями та впровадження заходів просування.

На нашу думку, великий потенціал щодо доступності для усіх верств населення має рекреаційний туризм. Особливістю цього виду туризму, перш за все, є наявність зони з рекреаційним потенціалом. Дослідники зазначають, що рекреаційно-туристичний потенціал території – це сукупність її природних та суспільно-історичних ресурсів, а також наявної ринкової, транспортної й інформаційно-комунікаційної інфраструктури території, її іміджу,

які чинниками розвитку певних видів туризму [2, с. 29]. Рекреаційний туризм для різних верств населення передбачає розробку та пропонування широкого спектру рекреаційних послуг, які відповідають потребам та інтересам різних груп людей. Це можуть бути масові форми відпочинку, такі як відвідування парків, пляжів, спортивних заходів, а також спеціалізовані програми для конкретних груп, наприклад, дитячий рекреаційний туризм, туризм для людей похилого віку, туризм для осіб з інвалідністю тощо.

Один з ключових аспектів розвитку рекреаційного туризму для різних верств населення – це створення доступних умов та інфраструктури. Наприклад, створення інклюзивних просторів для осіб з інвалідністю, надання спеціальних послуг та обладнання, яке враховує їхні потреби. Також важливо забезпечити різноманітність рекреаційних послуг, які задовольняють різні інтереси та враховують фізичні можливості людей. Наприклад, це можуть бути спортивні активності, екскурсії, культурні заходи, релаксаційні програми тощо. Розробка такого різноманіття послуг допомагає залучити різні верстви населення до рекреаційного туризму і задовольнити їхні потреби. Рекреаційний туризм для різних верств населення численні переваги. До прикладу, він сприяє збереженню та покращенню фізичного та психологічного здоров'я. Рекреаційні активності, такі як прогулянки, велосипедні поїздки, плавання або йога, сприяють фізичному розслабленню, зняттю стресу і поліпшенню настрою. Вони також можуть покращити фізичну підготовку та сприяти загальному здоров'ю.

Ф. Шандор зазначає, що пригодницький туризм є надзвичайно важливим для покращення стану людини та задоволення її емоційної сфери, адже він передбачає активні фізичні навантаження поряд з організацією нестандартних турів до екзотичних та екологічно чистих природних резервацій [4, с. 261]. У свою чергу, особливістю екстримального туризму є наявність ризику, який пов'язаний з адреналіном, екстримом та небезпекою для життя. Варто зазначити, що цей вид туризму є найнебезпечнішим, адже досить часто він передбачає травмування учасників та, навіть, негативні наслідки для здоров'я [1, с. 281].

Пригодницький та екстримальний туризм відіграють важливу роль у стимулюванні розвитку туристичної галузі, приваблюючи активних туристів та сприяючи зростанню економіки. Вони також

мають потенціал для просування екологічної свідомості та збереження природних ресурсів, оскільки спонукають до поваги до природи та стимулюють ведення здорового способу життя. Одним із основних факторів, що обмежують доступ до пригодницького та екстремального туризму, є фінансові обмеження. Багато екстремальних видів туризму, таких як скелелазіння, парапланеризм або бейс-джампінг, вимагають спеціального обладнання та професійного навчання, що може бути досить дорогим. Це є перешкодою для певних верств населення, оскільки вони можуть не мати фінансової можливості придбати необхідне обладнання або оплатити послуги професійних інструкторів.

Висновки. Отже, на сьогоднішній день спортивний, рекреаційний, пригодницький, екстремальний туризм забезпечують активний фізичний, психологічний та культурний відпочинок. Кожен з цих видів є важливим фактором для поліпшення якості життя та забезпечення загального благополуччя різних верств населення. Розвиток рекреаційного туризму залежить від створення доступних умов, різноманітності послуг та врахування потреб різних груп людей. Забезпечення доступу до пригодницького, спортивного та екстремального туризму для різних верств населення є важливим завданням суспільства. Шляхом реалізації стратегій, таких як фінансова підтримка, створення інклюзивної інфраструктури можна забезпечити рівні можливості у цих видах туризму для всіх.

Список використаних джерел

1. Бобловський О.Ю. Розвиток спеціальних видів туризму в Україні. Київ, 2016. С.278 - 287.
2. Гарбера О.Є. Основні теоретичні та практичні аспекти інноваційної діяльності в туристичному господарстві України. Інвестиції: практика та досвід. 2009. № 23. С. 29-31.
3. Грабовський Ю.А. Спортивний туризм. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2008. 304 с.
4. Шандор Ф.Ф., Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму: підручник. Київ: Знання, 2013. 334 с.